

Sygn. akt I C 857/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 sierpnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego **Zofia Homa**

Protokolant: Paulina Radomska

po rozpoznaniu w dniu 25 sierpnia 2014 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy z powództwa: S. D. (1), K. D. (1), K. O., P. D., M. C.

przeciwko: Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda S. D. (1) kwotę 50 000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) z złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia;

II. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki K. D. (1) kwotę 50 000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) z złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia;

III. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki K. O. kwotę 50 000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) z złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia;

IV. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda P. D. kwotę 50 000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) z złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia;

V. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki M. C. kwotę 50 000,00 (pięćdziesiąt tysięcy) z złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 sierpnia 2013 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia;

VI. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

VII. nie obciąża powodów kosztami procesu;

VIII. nie uiszczone koszty sądowe od których powodowie byli zwolnieni przejmują na rachunek Skarbu Państwa.

I C 857/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 16 sierpnia 2013 roku powodowie S. D. (1), K. D. (1), K. O., P. D., M. C. wniesli o zasądzenie od Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. łącznie kwoty 760.000,00zł, w tym kwoty:

- 150.000,00zł na rzecz S. D. (1) tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 120.000,00zł na rzecz K. D. (1) tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 30.000,00zł na rzecz K. D. (1) tytułem odszkodowania z uwagi na znaczne pogorszenie się jej sytuacji życiowej w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 150.000,00zł na rzecz K. O. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 10.000,00zł na rzecz K. O. tytułem odszkodowania z uwagi na znaczne pogorszenie się jej sytuacji życiowej w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 120.000,00zł na rzecz P. D. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 30.000,00zł na rzecz P. D. tytułem odszkodowania z uwagi na znaczne pogorszenie się jej sytuacji życiowej w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 120.000,00zł na rzecz M. C. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
- 30.000,00zł na rzecz M. C. tytułem odszkodowania z uwagi na znaczne pogorszenie się jej sytuacji życiowej w związku ze śmiercią ojca wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż w wyniku wypadku drogowego z dnia 9 sierpnia 2001 roku, śmierć poniósł ojciec powodów - A. D. (1). Sprawcą wypadku był kierujący samochodem osobowym marki V. (...) – M. S.. Sytuacja życiowa powodów po śmierci A. D. (1) uległa znacznemu pogorszeniu, co przejawia się w utracie wsparcia i pomocy w szeregu rozmaitych sytuacjach życiowych. Zaistniały wypadek wywołał olbrzymi wstrząs w życiu powodów. Zmarły ojciec powodów był jedynym żywicielem rodziny, skutecznie zapewniał żonie i piątce dzieci środki utrzymania. Dom w jakim wychowywali się powodowie przed wypadkiem był pełen miłości i ciepła. Oprócz dostarczania środków finansowych pozyskiwanych przez zmarłego ojca, powodowie pozbawieni zostali codziennej obecności ojca, czuli się bezradni i samotni, spadła ich aktywność życiowa, powodowie stali się apatyczni i zrezygnowani, co wpływało destrukcyjnie na ich codzienne funkcjonowanie.

W chwili śmierci ojca, powód S. D. (1) miał 8 lat, K. D. (2) 16 lat, P. D. 18 lat, K. D. (1) 22 lata, M. C. 23 lata. Dzień wypadku przerwał brutalnie młodzieńcze, beztroskie życie powodów oraz zniweczył ich plany i aspiracje życiowe z uwagi na brak środków finansowych (pozew wraz z uzasadnieniem k. 2-15).

W odpowiedzi na pozew pozwane Towarzystwo (...)

i (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. nie uznała powództwa i wniosła o jego oddalenie w całości. W uzasadnieniu pozwany wskazał, iż w wyniku przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego w związku ze zgłoszeniem przez powodów roszczeń odszkodowawczych z tytułu znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej po śmierci ojca, pozwany przyznał powodowi S. D. (1) łącznie kwotę 30.000,00zł, zaś powódce K. D. (2) kwotę 20.000,00zł, co zdaniem pozwanego jest kwotą stosowną w realiach niniejszej sprawy. Co do pozostałych powodów pozwany odmówił wypłaty odszkodowania z powyższego tytułu wskazując, iż nie wykazali oni przesłanki znacznego pogorszenia ich sytuacji życiowej po śmierci ojca. Odnosząc się do żądania powodów w przedmiocie

zadośćuczynienia, pozwany zakwestionował możliwość dochodzenia przywołanych roszczeń związanych ze śmiercią osoby bliskiej wskutek zdarzeń zaistniałych przed dniem wejścia w życie ostatniej nowelizacji kodeksy cywilnego obejmującej art. 446 k.c.(czyli przed dniem 3.08.2008 r.). Strona pozwana oparła swoje stanowisko na jednolitym, utrwalonym stanowisku judykatury, występującym do około połowy I dziesięciolecia XXI w., odrzucając odmienną wykładnię obowiązujących przepisów w zakresie ochrony dób osobistych, prezentowaną konsekwentnie w najnowszych judykatach Sądu Najwyższego (odpowiedź na pozew k. 91-99).

W toku dalszego postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie (protokół rozprawy k. 119, k. 155, k. 176, k. 194).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. D. (1), urodzony w dniu (...), był ojcem biologicznym powodów S. D. (1), K. D. (1), K. O., P. D., nie był ojcem biologicznym powódki M. C.. W dniu 9 sierpnia 2001 roku, w wieku 43 lat zginął w wypadku drogowym. W chwili śmierci ojca, powód S. D. (1) miał 8 lat, K. D. (2) 16 lat, P. D. 18 lat, K. D. (1) 22 lata, M. C. 23 lata (odpis skrócony aktu zgonu k. 59, odpisy skrócone aktów urodzenia k. 60-63).

W dniu 9 sierpnia 2001 roku w P., woj. (...) doszło do wypadku drogowego, polegającego na tym, że kierujący samochodem osobowym marki V. (...) – M. S., umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że będąc w stanie wskazującym na użycie alkoholu, na prostym odcinku drogi najechał na prawidłowo jadącego rowerem prawym skrajem jezdni A. D. (1), który doznał obrażeń ciała skutkujących jego zgonem. A. D. (1) w chwili wypadku był trzeźwy (wyrok k. 22-23, pismo k. 24).

Zmarły A. D. (1) był jedynym żywicielem rodziny, na jego wyłącznym utrzymaniu pozostawała żona i piątka dzieci. A. D. (1) był zatrudniony w (...) Gospodarstwie (...) (...) w D. na podstawie umowy o pracę na czas określony od dnia 15 maja 2001 roku do dnia 14 listopada 2001 roku, po upływie tego okresu miała zostać zawarta umowa na czas nieokreślony. A. D. (1) pobrał wynagrodzenie miesięczne netto w miesiącu: maju 2001 roku 308,90zł, czerwcu 2001 roku 563,51zł, lipcu 2001 roku 563,51zł, sierpniu 2001 roku 150,13zł. A. D. (1) w latach 1991 do 2001 kilkakrotnie był zarejestrowany jako osoba bezrobotna w Powiatowym Urzędzie Pracy w P., po raz ostatni zarejestrował się w dniu 30 kwietnia 2001 roku jako bezrobotny bez prawa do zasiłku, zaś został wyrejestrowany w dniu 15 maja 2001 roku z powodu podjęcia pracy w ramach prac interwencyjnych. A. D. (1) z zawodu był murarzem, podejmował się także prac dorywczych wykonując prace remontowo-budowlane. Czas wolny spędzał z rodziną, organizował rodzinie wycieczki, pomagał dzieciom w nauce, był bardzo dobrym mężem i ojcem, dbał o prawidłowy rozwój dzieci. A. D. (2) pozostawał z D. D. w związku małżeńskim ponad 25 lat, było to udane małżeństwo, tworzyli kochającą się rodzinę. D. D. w chwili śmierci męża chorowała na nowotwór, trzy lata po śmierci męża zmarła. Życie powodów po śmierci ojca diametralnie się zmieniło, powodowie zmuszeni byli zrezygnować ze swoich planów życiowych i zająć się chorą matką, pracami w domu i pozyskiwaniem środków finansowych na bieżące utrzymanie całej rodziny, byli smutni, przygnębieni (k. 71 i k. 69 dołączonych akt szkody, odpis skrócony aktu zgonu k. 59, karta informacyjna k. 38-41, postanowienie k. 42, zeznania M. K. k. 122v-123v, zeznania W. M. k. 123v-124, zeznania M. Ś. k. 124-124v, zeznania powoda S. D. (1) k. 119v-120 w zw. z k. 195, zeznania powódki K. D. (1) k. 120-120v w zw. z k. 195-195v, zeznania powódki K. O. k. 120v-121 w zw. z k. 195v, zeznania P. D. k. 121-121v w zw. z k. 195v-196, zeznania powódki M. C. k. 122-122v w zw. z k. 196).

Powódka K. O. obecnie ma 29 lat, nie posiada wyuczonego zawodu. Powódka jest osobą doświadczoną trudnymi wydarzeniami, z którymi musiała się zmierzyć, tj. tragiczną śmiercią ojca, przewlekłą chorobą matki zakończoną jej śmiercią trzy lata później, następnie ciężką bez pomocy partnera, który ją opuścił. Po tych wydarzeniach powódka nie była w stanie radzić sobie sama ze sobą, wymagała wsparcia specjalistycznego – zgłosiła się po pomoc do psychiatrii i stosuje farmakoterapię, korzystała też ze spotkań z psychologiem. Nie można jednak łączyć stanu zdrowia powódki tylko i wyłącznie z żalą po niespodziewanie utraconym ojcu. Aktualnie nie stwierdza się konieczności interwencji specjalistów z dziedziny zdrowia psychicznego, która wiązałaby się z pracą nad przepracowaniem żaloby po ojcu.

Żałoba ta została domknięta, powódka odnalazła się w pełnieniu nowych ról życiowych – matki i żony. Wspomnienia o ojcu, odczuwanie tęsknoty i żalu po nim nie wykraczają poza granice dopuszczalne i są naturalnymi myślami o kimś, kogo powódka kochała i straciła (opinia biegłego psychiatry i psychologa k. 137-140 i k. 194v-195, zaświadczenie lekarskie k. 64).

Powód S. D. (1) obecnie ma 21 lat, z zawodu jest technikiem górnictwa podziemnego. Śmierć ojca, która była stratą nagłą i niespodziewaną wywołała u powoda stan żałoby, co wiązało się z doświadczaniem cierpień psychicznych. Zaburzenia u powoda mają charakter długotrwały, lecz są odwracalne. Aktualnie występują u powoda problemy emocjonalne, które wynikają z jego sieroctwa (stratą ojca w sierpniu 2001 roku i śmiercią matki 3 lata później) i które wpływają na obniżenie jakości jego życia. Utrata rodziców zaburzyła u powoda poczucie bezpieczeństwa, powód utracił wiarę we własne możliwości. Z uwagi na stan emocjonalny powoda celowe jest podjęcie przez niego terapii psychologicznej (opinia biegłego psychologa k. 141-143 i k. 194v-195).

Powódka K. D. (1) obecnie ma 35 lat, jest rolnikiem. Śmierć ojca wywołała u powódki występowanie cierpienia psychicznego w postaci żałoby. Zaburzenia powyższe mają charakter przemijający, są odwracalne. Przejawiały się one obniżeniem aktywności, zaburzeniami snu, apetytu, obniżonym nastrojem. Objawy psychiczne nie osiągnęły stanu, który by powodował konieczność interwencji specjalistów z zakresu zdrowia psychicznego. Aktualnie nie stwierdza się u powódki zaburzeń w zakresie funkcjonowania, które wymagałyby interwencji terapeutycznej a byłyby związane ze stratą ojca w sierpniu 2001 roku. Uczucia smutku i żalu będą towarzyszyć powódce w okresach wspomnień o ojcu ale jest to zjawisko naturalne, nie wymagające leczenia (opinia biegłej psycholog k. 151-153 i k. 194v-195).

Powód P. D. obecnie ma 31 lat, z zawodu jest murarzem, górnikiem. Po śmierci ojca, jako najstarszy syn w rodzinie, przejął na siebie cały ciężar odpowiedzialności za matkę i rodzeństwo, zrezygnował z planów kontynuowania nauki i podjął się pracy zarobkowej. Śmierć ojca, która była stratą nagłą i niespodziewaną wywołała u powoda stan żałoby, co wiązało się z doświadczaniem cierpień psychicznych. Zaburzenia u powoda mają charakter długotrwały, lecz są odwracalne. Aktualnie nie stwierdza się u powoda zaburzeń w zakresie funkcjonowania, które wymagałyby interwencji terapeutycznej a byłyby związane ze stratą ojca w sierpniu 2001 roku. Obecnie powód jest mężem i ojcem, czynnie pracuje zawodowo (opinia biegłego psychologa k. 144-146 i k. 194v-195).

Powódka M. C. obecnie ma 36 lat, jest rolnikiem. Powódka była najstarszym dzieckiem w rodzinie (...). Fakt, iż zmarły A. D. (1) nie był jej biologicznym ojcem nie zmienia sytuacji istniejącej więzi pomiędzy nią, a wychowującego ją od najmłodszych lat A. D. (1), którego traktowała jak ojca i którego nagłą utratą zaburzyła jej równowagę psychiczną. Powódka nie mogła uwierzyć w to co się stało, później pojawił się żal i smutek. Śmierć A. D. (1) wywołała u powódki występowanie cierpienia psychicznego w postaci żałoby. Zaburzenia powyższe mają charakter przemijający, są odwracalne. Objawy psychiczne nie osiągnęły stanu, który by powodował konieczność interwencji specjalistów z zakresu zdrowia psychicznego. Jako najstarsza z rodzeństwa powódka starała się wspierać młodszych, nie chciała opuszczać domu, pomimo planów małżeńskich. Po trzech latach zmarła również jej matka, chorująca przez dłuższy czas na chorobę nowotworową. Aktualnie nie występują u powódki zaburzenia w zakresie funkcjonowania, które wymagałyby interwencji terapeutycznej, a byłyby związane ze stratą ojca w sierpniu 2001 roku. Uczucia smutku i żalu będą towarzyszyć powódce w okresach wspomnień o ojcu ale jest to zjawisko naturalne, nie wymagające leczenia (opinia biegłego psychologa k. 147-150 i k. 194v-195).

W toku prowadzonego postępowania likwidacyjnego związanego ze zgłoszonymi przez powodów świadczeniami odszkodowawczymi, pozwany uznał swoje roszczenie co do zasady i z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej wypłacił powodom S. D. (1) kwotę 30.000,00zł i K. D. (2) kwotę 20.000,00zł. Kolejne zawiadomienie o szkodzie wraz z wezwaniem do zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych i odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej powodów po śmierci ojca nastąpiło pismem z dnia 30 maja 2013 roku. Pozwany ubezpieczyciel decyzjami z dnia 13 czerwca 2013 roku i 28 czerwca 2013 roku odmówił wypłaty żądanych kwot (decyzje k. 25-36, zgłoszenie szkody k. 45-58).

Opisany stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przywołane dowody, zgromadzone w aktach sprawy. Dowody te obejmowały dokumenty prywatne i urzędowe (w kopiach, odpisach), których prawdziwości, autentyczności i zgodności z oryginałem żadna ze stron procesu, reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników nie kwestionowała.

W sprawie przeprowadzono dowód z opinii stałego biegłego sądowego psychologa i psychiatry. W ramach kontroli merytorycznej i formalnej obu opinii, Sąd nie dopatrył się żadnych nieprawidłowości nakazujących odebranie im przymiotu pełnowartościowego źródła dowodowego. Biegli wskazali wszelkie przesłanki przyjętego rozumowania, przedstawili także jego tok oraz dokładnie opisali zastosowane narzędzia badawcze, zgodne z aktualnymi zasadami wiedzy obowiązującymi w dziedzinie objętej ich specjalizacją i omówili ich wyniki cząstkowe. Wnioski płynące z opinii są klarowne i wynikają z przyjętych podstaw. Sąd nie dopatrył się w nich błędów logicznych, niezgodności z życiowym doświadczeniem bądź też niespójności z pozostałym materiałem dowodowym, końcowo dzieląc wnioski specjalisty. W tych warunkach przedmiotowe opinie posłużyły za pełnowartościową podstawę dokonanych ustaleń faktycznych, pozwalając także na weryfikację wiarygodności dowodów osobowych.

Sąd obdarzył wiarą zeznania powodów oraz świadków w przywołanym powyżej zakresie. Ich zeznania w opisanej w ustaleniach faktycznych części znajdują logiczne oparcie w pozostałych dowodach, zatem zostały uznane za wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w części.

Na wstępie wskazać należy, iż stosownie do treści art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1, art. 35 i art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych: z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną

w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej.

Przepisy tej ustawy, w zakresie przez nią uregulowanym, mają charakter szczególny w stosunku do przepisów Kodeksu cywilnego (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2008 roku w sprawie III CZP 115/07, OSNC 2008/9/96). Niemniej jednak dla porządku wypada wskazać, iż zgodnie

z art. 435 § 1 kc w zw. z art. 436 § 1 kc, samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego środka komunikacji, nie wyłączając pasażera pojazdu, który prowadzi, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności, czyli jego odpowiedzialność prawodawca ukształtował na zasadzie ryzyka. W sprawie bezspornym był fakt, że do przedmiotowego wypadku doszło z winy kierowcy pojazdu marki V. (...) – M. S., za którego zastępczą odpowiedzialność cywilną ponosi pozwany.

Odnosząc się do żądania powodów w przedmiocie zadośćuczynienia zważyć należy, iż w przedmiotowej sprawie, z uwagi na datę zaistnienia zdarzenia szkodowego (9 sierpień 2001 r.) przed dniem 3.08.2008 r., mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją art. 446 kc, dokonaną art.

1 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) skutkiem, której został wprowadzony do porządku prawnego art. 446 § 4 kc przewidujący zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej i prima facie wysuwana bywa teza, jak czyni to strona pozwana, iż brak było przepisu umożliwiającego powodom bezpośrednio domaganie się zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej.

Jednakże taka wykładnia przepisów obowiązującego ówczesnie statutu przyjmuje błędnie istnienie luki prawnej, która de facto ma charakter pozorny

i którą likwiduje konsekwentne, najnowsze orzecznictwo sądów powszechnych. Najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje, bowiem, na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem

3 sierpnia 2008 r. i zasady tej nie wyłączała art. 34 przywołanej ustawy ubezpieczeniowej (tak wprost uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 20 grudnia 2012 r. III CZP 93/12 BSN 2013/1, z dnia 7.11.2012 r. III CZP 67/12, z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11, z dnia 22 października 2010 roku III CZP 76/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 roku w sprawie IV CSK 307/09, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2007 roku w sprawie I ACa 1137/07). Sąd Okręgowy podziela powyższe wnioski.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy powodowie, w następstwie śmierci osoby bliskiej, nie doznali wstrząsu psychicznego prowadzącego do rozstroju ich zdrowia (żałoba nie jest jednostką chorobową), lecz wyłącznie krzywdy w postaci cierpień psychicznych (por. kategoryczne wnioski biegłego psychologa i psychiatry), podstawy do kompensaty tego uszczerbku nie może stanowić, zatem art. 445 § 1 k.c. Zasadna jest, tym samym, ocena tych roszczeń poprzez zastosowanie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c.

Z przepisu art. 24 § 1 kc wynika, iż nie każde naruszenie dobra osobistego umożliwia wystąpienie z roszczeniami ochronnymi. Jest to możliwe dopiero wtedy, gdy działanie naruszającego będzie bezprawne, tj. sprzeczne z prawem lub godzące w zasady współżycia społecznego. Ciężar wykazania, że nastąpiło naruszenie dobra osobistego, zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa na powodzie. Pozwany zaś, w celu uwolnienia się od odpowiedzialności, może wówczas wykazać, iż jego działanie naruszające dobro osobiste powoda nie ma charakteru bezprawnego.

O bezprawności decyduje wyłącznie kryterium obiektywne. Zagrożenie naruszenia lub naruszenie dobra osobistego zostanie uznane za bezprawne, jeżeli jest ono sprzeczne z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, a więc z normami prawnymi lub regułami postępowania wynikającymi z zasad współżycia społecznego

Z przepisu art. 24 kc wynika domniemanie bezprawności, co w sposób korzystny dla pokrzywdzonego wpływa na rozłożenie ciężaru dowodu oraz ryzyka niewyjaśnienia okoliczności stanu faktycznego, od których bezprawność zależy. Z domniemania bezprawności pokrzywdzony korzysta więc zawsze wtedy, gdyby bez tego domniemania ochrona nie byłaby mu przyznana.

W przedmiotowej sprawie oczywiste jest, że śmierć ojca powodów była w całości powiązana adekwatnym związkiem przyczynowym z bezprawnym działaniem kierowcy samochodu marki V. (...) – M. S. (bezsporne), za którą ponosi zastępczą odpowiedzialność pozwany ubezpieczyciel.

Katalog dóbr osobistych, do którego odwołuje się art. 23 k.c., ma charakter otwarty. Przepis ten wymienia dobra osobiste człowieka pozostające pod ochroną prawa cywilnego w sposób przykładowy, uwzględniając te dobra, które w praktyce mogą być najczęściej przedmiotem naruszeń. Nie budzi jednak wątpliwości, że przedmiot ochrony oparty na podstawie art. 23 i 24 k.c. jest znacznie szerszy. Należy uznać, że ochronie podlegają wszelkie dobra osobiste rozumiane jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym uznaje się za doniosłe

i zasługujące z tego względu na ochronę. W judykaturze uznano, że do katalogu dóbr osobistych niewymienionych wprost w art. 23 k.c. należy np. pamięć

o osobie zmarłej, prawo do życia w pełnej rodzinie, prawo do intymności

i prywatności życia, prawo do planowania rodziny lub płéć człowieka.

Nie ulega wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną społecznie, ale także uznaną za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Artykuł 71 Konstytucji stanowi, że Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej ma obowiązek uwzględniania dobra rodziny. Dobro rodziny wymienia także art. 23 k.r.o., zaliczając obowiązek współdziałania dla dobra rodziny do podstawowych obowiązków małżonków. Więź rodzinna odgrywa doniosłą rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnieniu im możliwości kształcenia. Należy zatem przyjąć, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c (por. uzasadnienie Sądu Najwyższego w sprawie IV CSK 307/09).

Reasumując powyższe rozważania, należy wskazać, iż spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł ojciec powodów, było bezprawnym naruszeniem ich dobra osobistego w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, prawa do utrzymania więzi rodzinnych.

W sprawie zostało wykazane, że sprawca wypadku, za którego odpowiedzialność ponosi pozwany, dopuścił się bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powodów, Sąd był zatem uprawniony do przyznania im odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Na podstawie art. 448 k.c. kompensowana jest krzywda, a więc szkoda niemajątkowa wywołana naruszeniem dobra osobistego, polegająca na psychicznych cierpieniach pokrzywdzonego. Ustalenie krzywdy – i jej rozmiaru - ma podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która miałaby stanowić jej pieniężną kompensatę. Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu (natężenie i czas trwania) naruszenia, trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy i jego zachowania po dokonaniu naruszenia (por. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, OSN 1981, nr 5, poz. 81; wyrok SN z 9 stycznia 1978 r., IV CR 510/77, OSN 1978, nr 11, poz. 210).

W realiach sprawy ustalono jednoznacznie, że istotne cierpienia psychiczne powodów miały charakter przemijający. W judykaturze akcentuje się, że na rozmiar krzywdy związanej ze śmiercią osoby bliskiej mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań, poczucie osamotnienia i pustki, wstrząs psychiczny, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia osoby bliskiej (nerwicy, depresji), stopień w jakim pokrzywdzony potrafił się znaleźć w nowej rzeczywistości (por. uzasadnienie wyroku SA w Lublinie z dnia 8.08.2012 r. I ACa 330/12).

Bez powtarzania dokonanych ustaleń, należy tylko zaakcentować, że u wszystkich powodów wskutek śmierci A. D. (1) powstały trwale poczucia pustki i osamotnienia. W chwili śmierci ojca, powód S. D. (1) miał 8 lat, K. D. (2) 16 lat, P. D. 18 lat, K. D. (1) 22 lata, M. C. 23 lata. Powódka K. O. jest osobą doświadczoną trudnymi wydarzeniami, z którymi musiała się zmierzyć, tj. tragiczną śmiercią ojca, przewlekłą chorobą matki zakończoną jej śmiercią trzy lata później, następnie ciężką bez pomocy partnera, który ją opuścił. Po tych wydarzeniach powódka nie była w stanie radzić sobie sama ze sobą, wymagała wsparcia specjalistycznego – zgłosiła się po pomoc do psychiatry i stosuje farmakoterapię, korzystała też ze spotkań z psychologiem. Nie można jednak łączyć stanu zdrowia powódki tylko i wyłącznie z żałobą po niespodziewanie utraconym ojcu. Aktualnie nie stwierdza się konieczności interwencji specjalistów z dziedziny zdrowia psychicznego, która wiązałaby się z pracą nad przepracowaniem żałoby po ojcu. Żałoba ta została domknięta, powódka odnalazła się w pełnieniu nowych ról życiowych – matki i żony. Wspomnienia o ojcu, odczuwanie tęsknoty i żalu po nim nie wykraczają poza granice dopuszczalne i są naturalnymi myślami o kimś, kogo powódka kochała i straciła. Dla powoda S. D. (1) śmierć ojca, która była stratą nagłą i niespodziewaną wywołała u powoda stan żałoby, co wiązało się z doświadczaniem cierpień psychicznych. Zaburzenia u powoda mają charakter długotrwały, lecz są odwracalne. Aktualnie występują u powoda problemy emocjonalne, które wynikają z jego sieroctwa (stratą ojca w sierpniu 2001 roku i śmiercią

matki 3 lata później) i które wpływają na obniżenie jakości jego życia. Utrata rodziców zaburzyła u powoda poczucie bezpieczeństwa, powód utracił wiarę we własne możliwości. Z uwagi na stan emocjonalny powoda celowe jest podjęcie przez niego terapii psychologicznej. U powódki K. D. (1) śmierć ojca wywołała występowanie cierpienia psychicznego w postaci żałoby. Zaburzenia powyższe mają charakter przemijający, są odwracalne. Przejawiały się one obniżeniem aktywności, zaburzeniami snu, apetytu, obniżonym nastrojem. Objawy psychiczne nie osiągnęły stanu, który by powodował konieczność interwencji specjalistów z zakresu zdrowia psychicznego. Aktualnie nie stwierdza się u powódki zaburzeń w zakresie funkcjonowania, które wymagałyby interwencji terapeutycznej a byłyby związane ze stratą ojca w sierpniu 2001 roku. Uczucia smutku i żalu będą towarzyszyć powódce w okresach wspomnień o ojcu ale jest to zjawisko naturalne, nie wymagające leczenia. Powód P. D. po śmierci ojca, jako najstarszy syn w rodzinie, przejął na siebie cały ciężar odpowiedzialności za matkę i rodzeństwo, zrezygnował z planów kontynuowania nauki i podjął się pracy zarobkowej. Śmierć ojca, która była stratą nagłą i niespodziewaną wywołała u powoda stan żałoby, co wiązało się z doświadczaniem cierpienia psychicznego. Zaburzenia u powoda mają charakter długotrwały, lecz są odwracalne. Aktualnie nie stwierdza się u powoda zaburzeń w zakresie funkcjonowania, które wymagałyby interwencji terapeutycznej a byłyby związane ze stratą ojca w sierpniu 2001 roku. Obecnie powód jest mężem i ojcem, czynnie pracuje zawodowo . Dla powódki M. C. nagła utrata ojca zaburzyła jej równowagę psychiczną. Powódka nie mogła uwierzyć w to co się stało, później pojawił się żal i smutek. Śmierć A. D. (1) wywołała u powódki występowanie cierpienia psychicznego w postaci żałoby. Zaburzenia powyższe mają charakter przemijający, są odwracalne. Objawy psychiczne nie osiągnęły stanu, który by powodował konieczność interwencji specjalistów z zakresu zdrowia psychicznego. Jako najstarsza z rodzeństwa powódka starała się wspierać młodszych, nie chciała opuszczać domu, pomimo planów małżeńskich. Po trzech latach zmarła również jej matka, chorująca przez dłuższy czas na chorobę nowotworową. Aktualnie nie występują u powódki zaburzenia w zakresie funkcjonowania, które wymagałyby interwencji terapeutycznej, a byłyby związane ze stratą ojca w sierpniu 2001 roku. Uczucia smutku i żalu będą towarzyszyć powódce w okresach wspomnień o ojcu ale jest to zjawisko naturalne, nie wymagające leczenia.

Reasumując powyższe, stwierdzić należy, iż na stan psychiczny wszystkich powodów miała wpływ zarówno tragiczna śmierć ojca jak i trzy lata później matki. Zaznaczyć jedynie należy, iż śmierć ojca powodów była nagłą i nieoczekiwana, natomiast śmierć matki powodów poprzedzał długotrwały proces chorobowy.

W konsekwencji, mając powyższe na względzie, Sąd uznał, że krzywda powodów S. D. (1), K. D. (1), K. O., P. D. i M. C. ustalona w sprawie,

w opisanym powyżej wymiarze, będzie w całości zrekompensowana zadośćuczynieniem w wysokości po 50.000,00zł na rzecz każdego z powodów, a kwoty te, adekwatne do ustalonych w sprawie rodzajów cierpienia powodów, czasu ich trwania oraz oddziaływania na życie powodów, przy uwzględnieniu nadal odczuwanych okresowo negatywnych emocji, z pozytywnymi rokowaniami na przyszłość w tym względzie, są właściwe dla zatarcia negatywnych emocji lub co najmniej złagodzenia odczucia krzywdy, przy jednoczesnym utrzymaniu w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa i rekompensowaniu z góry tych skutków zdarzenia, jakie sporadycznie (okresowo) powodowie będą z pewnością odczuwać jeszcze

w przyszłości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 24 lutego 2012 roku, sygn. akt I ACa 84/12, LEX 1124827, tak też uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z 08.12.1973 III CZP 37/73 OSNC 1974. p.145). Sąd zasądził odsetki ustawowe zgodnie z żądaniem pozwu, tj. od dnia 16 sierpnia 2013 roku 25 lutego 2013 roku (data wniesienia pozwu), uznając, iż termin ten w realiach niniejszej sprawy jest uzasadniony. Pismem datowanym 30 maja 2013 roku skierowanym do pozwanego powodowie dokonali zgłoszenia żądania w przedmiocie zadośćuczynienia. Decyzją z dnia 13 czerwca 2013 roku i 28 czerwca 2013 roku pozwany ubezpieczyciel odmówił przyznania i wypłaty zadośćuczynienia. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 roku, Nr 124, poz. 1152 ze zm.) zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie, czyli w realiach niniejszej sprawy ustawowy 30-dniowy termin wypłaty świadczenia upływał w dniu 30 czerwca 2013 roku. Mając na uwadze, że powodowie wnieśli żądanie o zasądzenie odsetek od dnia wniesienia pozwu, co miało miejsce dnia 16 sierpnia 2013 roku (a zatem od daty późniejszej), Sąd będąc związany żądaniem strony powodowej zasądził odsetki od powyższych kwot od tej daty (punkt I-V wyroku).

Dalej idące żądanie w tym zakresie, jako niezasadne, podlegało oddaleniu na podstawie wskazanych przepisów.

Przechodząc do uzasadnienia rozstrzygnięcia w przedmiocie żądanego przez powodów K. D. (1), K. O., P. D., M. C. odszkodowania z tytułu pogorszenia się ich sytuacji życiowej po śmierci A. D. (1), należy zważyć, co następuje.

Z poczynionych w niniejszej sprawie ustaleń wynika, iż w toku postępowania likwidacyjnego pozwany uznał swoją odpowiedzialność i wypłacił

z tego tytułu powodom S. D. (1) odszkodowanie w kwocie 30.000,00 zł i K. O. w kwocie 20.000,00 złotych.

Treść art. 446 § 3 k.c. stanowi, że sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Odszkodowanie to obejmuje szkody majątkowe, których nie uwzględnia się przy zasądzeniu renty (art. 446 § 2 k.c.). Szkody te wyrażają się w ogólnym, znacznym pogorszeniu warunków życiowych, w jakich znaleźli się najbliżsi członkowie rodziny zmarłego. Powoduje ono nie tylko uszczerbek w aktualnej sytuacji materialnej, ale również w możliwości polepszenia warunków życiowych w przyszłości i w ograniczeniu planów życiowych. Nie chodzi przy tym o przyznanie zadośćuczynienia za same cierpienia związane ze śmiercią osoby najbliższej. Natomiast ocena „znacznego pogorszenia” zależna jest od rozmiarów ujemnych następstw natury majątkowej wywołanych przez śmierć osoby najbliższej (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 1970 r., III PZP 22/70, OSNCP 1971/7-8/120, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1977 r. IV CR 419/77 opubl. Lex nr 8025).

Przesłanką zasądzenia odszkodowania jest wystąpienie znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego. Ocena czy żądanie jest uzasadnione wymaga ustalenia, jaka była sytuacja życiowa rodziny zmarłego przed wypadkiem oraz czy i o ile uległa ona pogorszeniu na skutek jego śmierci. Pogorszenia sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. nie można sprowadzać do prostego zmniejszenia dochodów lub zwiększenia wydatków najbliższych członków rodziny zmarłego. Szkody majątkowe prowadzące do znacznego pogorszenia bieżącej lub przyszłej sytuacji życiowej osoby najbliższej zmarłemu są często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia. Często wynikają z obniżenia aktywności życiowej i ujemnego wpływu śmierci osoby bliskiej na psychikę i stan somatyczny, co niekoniecznie przejawia się w konkretnej chorobie (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 lutego 2004 roku sygn. V CK 269/03, opubl. Lex nr 238971).

Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej uprawnionego w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. zależne jest od rozmiarów ujemnych następstw o charakterze majątkowym, a także zmian w sferze dóbr niematerialnych uprawnionego wywołanych przez śmierć osoby bliskiej, już istniejących oraz dających się przewidzieć w przyszłości na podstawie zasad doświadczenia życiowego. Jego ocena powinna być oparta na szczegółowej analizie sytuacji osoby uprawnionej z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które mają wpływ na jej warunki

i trudności życiowe, stan zdrowia (w tym jego ewentualne pogorszenie wywołane śmiercią osoby najbliższej) wiek, stosunki rodzinne i majątkowe. Prawidłowa wykładnia pojęcia "stosowne odszkodowanie" powinna uwzględniać nie tylko okoliczności konkretnej sprawy, ale także realną wartość ekonomiczną. Musi ono wyrażać się sumą wymierną, stanowiącą adekwatne przysporzenie dla uprawnionego, a zarazem uwzględniającą ocenę większości rozsądnie myślących ludzi. Odszkodowanie należne na podstawie art. 446 § 3 k.c. nie jest odszkodowaniem pełnym w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., lecz z woli ustawodawcy "stosownym", tj. takim, które ułatwi przystosowanie się uprawnionemu do zmienionej sytuacji życiowej. Dyspozycja tego przepisu nie obejmuje zatem obowiązku wyrównania wszystkich szkód ustalonych detalicznie, pozostających

w związku przyczynowym ze śmiercią członka bliskiej rodziny, gdyż ze swej natury jest to kompensacja o charakterze ryczałtowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 roku w sprawie II CSK 143/08, z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie V CSK 544/07, z dnia 24 października 2007 r.

w sprawie IV CSK 194/07).

W najnowszym orzecznictwie należy zauważyć istotną zmianę stanowiska Sądu Najwyższego, który wielokrotnie wskazuje na konieczność posługiwania się obiektywnymi miernikami, umożliwiającymi, w sposób choćby przybliżony,

określić szkodę. W przeciwieństwie do starszych orzeczeń, nie wskazuje na konieczność dostrzeżenia ścisłej granicy pomiędzy roszczeniami o stosowne odszkodowanie, a możliwością żądania renty. Jednocześnie wskazuje się w orzecznictwie, że odszkodowanie nie polega na drobiazgowym, detalicznym uwzględnieniu szkód pozostającym w związku przyczynowym ze śmiercią,

a jedynie na określeniu stosownego ryczałtu stanowiącego realną wartość ekonomiczną. Czyli taką, która będzie stanowiła dla uprawnionego stosowne przysporzenie ekonomiczne, uwzględniające ocenę rozsądnie myślących ludzi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2007 r. w sprawie IV CSK 194/07, z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie V CSK 544/07, z dnia 14 marca 2007 r. w sprawie I CSK 465/06, a w szczególności z dnia 24 września 2010 r. w sprawie IV CSK 79/10).

W przedmiotowej sprawie bez wątplenia należy uznać, że na skutek tragicznej śmierci A. D. (1) pogorszeniu ulegała sytuacja życiowa powodów.

W chwili śmierci A. D. (1) miał 43 lata, a więc powodowie jeszcze przez długie lata mogłaby liczyć na jego wsparcie, pomoc

i osobiste starania w dalszym życiu oraz osobiste starania w zapewnieniu rodzinie jak najlepszych warunków życia. Śmierć ojca spowodowała, że na pełnoletnich wówczas powodów spadł cały ciężar utrzymania domu i podejmowania codziennych starań o zaspokojenie potrzeb rodziny. Niewątpliwie więc śmierć poszkodowanego spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów przejawiające się w utracie wsparcia i pomocy w rozmaitych sytuacjach życiowych, w organizowaniu codziennych spraw, w utracie szansy na pomoc

w przyszłości. Nie można jednakże pominąć faktu, iż przed śmiercią, A. D. (1) był zatrudniony w (...) Gospodarstwie (...) (...)w D. na podstawie umowy o pracę na czas określony od dnia 15 maja 2001 roku do dnia 14 listopada 2001 roku i pobrał wynagrodzenie miesięczne netto w miesiącu: maju 2001 roku 308,90zł, czerwcu 2001 roku 563,51zł, lipcu 2001 roku 563,51zł, sierpniu 2001 roku 150,13zł. A. D. (1) w latach 1991 do 2001 kilkakrotnie był zarejestrowany jako osoba bezrobotna w Powiatowym Urzędzie Pracy w P., po raz ostatni zarejestrował się w dniu 30 kwietnia 2001 roku jako bezrobotny bez prawa do zasiłku, zaś został wyrejestrowany w dniu 15 maja 2001 roku z powodu podjęcia pracy w ramach prac interwencyjnych. Wprawdzie A. D. (1) podejmował się także prac dorywczych wykonując prace remontowo-budowlane jednakże wysokość uzyskiwanego w ten sposób dochodu nie została w niniejszej sprawie wykazana. Biorąc pod uwagę wykazany w sprawie dochód zmarłego, trudno zatem uznać, iż to wyłącznie powód utrzymywał całą rodzinę. Nie można też stracić z pola widzenia faktu, iż po śmierci A. D. (2), pozwany ubezpieczyciel dokonał wypłaty stosownych świadczeń odszkodowawczych na rzecz żony zmarłego D. D. oraz na rzecz powodów S. D. (2) i K. O.. Po śmierci ojca, jak wykazało postępowanie dowodowe, ciężar utrzymania rodziny przejął P. D.

uzyskując dochody, które pozwalały na zaspokajanie potrzeb rodziny. Obecnie powodowie prowadzą swoje gospodarstwa domowe, osiągają dochody.

W związku z powyższym, zdaniem Sądu, żądanie obecnie w niniejszej sprawie przez powodów odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji, jest nieuzasadnione w świetle okoliczności sprawy i stanowiłoby jedynie bezpodstawne wzbogacenie powodów. W związku z tym, powództwo w tym zakresie podlegało oddaleniu w całości (punkt VI wyroku).

Uznając sytuację majątkową powodów za wypadek szczególnie uzasadniony, o jakim mowa w przepisie art. 102 k.p.c., Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie VII wyroku i odstąpił od obciążania powodów kosztami procesu. Podkreślenia wymaga, iż w postanowieniu z dnia 14 stycznia 1974 r., (sygn. akt II CZ 223/73), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, który Sąd w niniejszym składzie w pełni akceptuje i podziela, że zastosowanie przez Sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całości okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących

o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji majątkowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim

z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. Strona pozwana, oprócz kosztów zastępstwa procesowego, nie poniosła w niniejszej sprawie jakichkolwiek innych kosztów procesu. Obecna sytuacja finansowa powodów jest

trudna. Jeżeli uwzględnić dysproporcję stanu majątkowego stron i uwzględnić znacząco lepszą sytuację majątkową pozwanego, takie rozstrzygnięcie nie spowoduje dla niego negatywnych konsekwencji.

Powodowie z uwagi na swoją sytuację rodzinną i majątkową zwolnieni byli od opłat sądowych w całości lub w części. Sytuacja ta jak ustalił Sąd nie zmieniła się do czasu zakończenia procesu. Powyższe uzasadnia więc nie obciążanie powodów nieuiszczonymi w sprawie kosztami sądowymi. Z uwagi na to, Sąd przejął nieuiszczone koszty sądowe (w tym nieuiszczone wydatki) na rzecz Skarbu Państwa na podstawie (a contrario) art. 113 ust.1 ustawy z dnia 25 lipca 2005r. (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 z późn. zm.) (punkt VIII wyroku).

Z tych względów, orzeczono jak w wyroku.